

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Проблеми відтворення основних засобів є актуальними для будь-якої сучасної компанії незалежно від її організаційно-правової форми та спрямованості основної діяльності. Висока вартість основних засобів ускладнює оперативність і своєчасність їх поновлення, і часто перешкоджає відтворенню цих активів. Насправді, мета відтворення основних засобів є надзвичайно важливою, хоча більшість науковців приділяє увагу дослідженню лише сутності цього поняття, видів та способів відтворення. Метою цього складного процесу є не оновлення активної частини основних засобів через їх знос, а досягнення результату у вигляді підвищення продуктивності праці та зміцнення конкурентних переваг підприємства на ринку. Якщо внаслідок відтворення основних засобів не відбувається зростання ефективності їх використання, то таке відтворення не є раціональним і, скоріше за все, має формальний характер.

Існують три базові причини, чому підприємства не проводять оновлення основних засобів: інфляція, відсутність чіткого механізму створення та використання амортизаційного фонду, зростання вартості обладнання у зв'язку з ускладненням самого процесу виробництва. До цих причин можна додати складність залучення кредитних та інвестиційних ресурсів, політичну й економічну нестабільність, різкі зміни ринкової кон'юнктури, стрімкий технологічний розвиток, високий рівень інформатизації суспільства тощо. Три останні причини потребують додаткового пояснення. Так, різка зміна ринкової кон'юнктури, ідеться про поведінку споживачів, приводить до того, що виробники не знають, що їм виробляти і в яких масштабах. Це зумовлює незацікавленість власників підприємства в інвестуванні коштів у матеріально-технічні виробничі потужності.

Чинники, що впливають на ефективність відтворення основних засобів, можна поділити на ендогенні та екзогенні. Серед перших виокремлюють бухгалтерські (оцінювання основних засобів; метод нарахування амортизації; спосіб визначення терміну корисного використання основних засобів) й управлінські (концентрація та спеціалізація виробництва; збалансованість виробничих засобів). До екзогенних факторів належать такі: рівень попиту на продукцію; ціни на продукцію в близьких галузях; розмір облікової ставки НБУ; економічна модель країни; рівень розвитку економіки країни; політична та економічна стабільність.

До оновлення основних виробничих засобів за ринкових відносин у більшості випадків спонукає конкуренція товаровиробників. Вона примушує підприємства здійснювати прискорене зношення основних виробничих засобів з метою нагромадження фінансових ресурсів для наступного вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, упровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів. Відтворення основних засобів потребує наявності ресурсів, достатніх для покриття зносу й оновлення. Заходи щодо оновлення основних засобів фінансуються за рахунок амортизаційного фонду, фонду накопичення, а ремонтні роботи – за рахунок накладних експлуатаційних витрат.

Основною перепорою для запровадження інновацій є фінансові обмеження. При цьому не абсолютне значення цих обмежень є проблемою, а випереджальне зростання попиту на інновації, за яким не встигають вітчизняні суб'єкти господарювання. Найбільш значущою проблемою в відтворенні основних засобів є брак фінансування. Як правило, оновлення основних засобів представляє собою капітальні вкладення підприємства та тягне за собою великі фінансові витрати. При цьому використовуються різні варіанти фінансування. Найбільш поширеними з них є довгострокові кредити, лізинг, власний капітал.

Друга істотна проблема для сучасних компаній, з якою вони часто стикаються при відтворенні основних засобів – вибір недоцільної форми відтворення основних засобів. Часто, придбані основні засоби в заміні на раніше використовувані, можливо оновлювати за допомогою модернізації, технічного переозброєння, ремонту. Однак підприємства не проводять спеціальні розрахунки і використовують чисто технічну заміну шляхом придбання нових об'єктів основних засобів, що збільшує рівень витрат. Для вирішення представленої проблеми також варто проводити ряд порівняльних розрахунків, при яких виявляти доцільність методів відтворення основних засобів. Необхідно проводити оцінку ринку збуту об'єктів або окремих елементів основного капіталу, які вивільняються, що також знизить фінансове навантаження при їх відтворенні. Від того, наскільки ефективно будуть обрані інструменти фінансування відновлювальних основних засобів залежить прибуток і рентабельність діючих компаній. Виходячи з цього доцільним видається активне застосування фінансових розрахунків при виборі наведених вище інструментів управління оновленням основних засобів, що дозволить домогтися підприємству поставлених цілей, своєчасному оновленню основного капіталу і змістом його в стані, відповідному вимогам часу і дозволяє виробляти конкурентоспроможну продукцію.